

Δημήτριος Ι. Ρούμπος

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η γλώσσα, είναι ένας τρόπος έκφρασης μεταξύ των ανθρώπων, είναι κάτι παραπάνω από φωνολογικές μονάδες και σημασιακά στοιχεία. Είναι ένα εργαλείο πολιτισμού με το οποίο κινούμαστε και ενεργούμε στον κόσμο.

Η ιστορία μιας γλώσσας ανακαλύπτει τις αρχές, την εξέλιξη και την ανάπτυξη του πολιτισμού, του λαού που τη μιλά, είναι η ιστορία των λέξεων και των εκφράσεών της, πολλές από τις οποίες διαρκούν μέσα στο χρόνο. Η γλώσσα είναι μεταξύ των άλλων και πολιτικοκοινωνική. Ένα χαρακτηριστικό πολύ σημαντικό, διότι θεμελιώνει με γερές βάσεις δύο ουσιαστικά στοιχεία της ανθρώπινης φύσης τη γλωσσική ικανότητα και την κοινωνικότητα του ανθρώπου ως ζώου πολιτικού.

Ο Αριστοτέλης ο «δαιμόνιος» ήταν ο πρώτος φιλόσοφος που αποκάλυψε τη στενή σχέση που βρίσκεται μεταξύ της γλώσσας και της ανθρώπινης κοινωνικότητας και πολιτικότητας. Ο ίδιος λέει, ο άνθρωπος είναι ζώο πολιτικό και κοινωνικό και η φύση η οποία δε δημιουργεί τίποτα μάταια, προίκισε τον άνθρωπο με τον λόγο και έτσι, ενώ τα υπόλοιπα όντα το μεγαλύτερο που μπορούν να επιτύχουν είναι να σχηματίζουν αγέλες αλλά ποτέ πολιτικοκοινωνικές ομάδες και να εκφράζουν συναισθήματα ευχαρίστησης ή πόνου, ο άνθρωπος μπορεί να επιτύχει κάτι περισσότερο, μπορεί να διακρίνει τη διαφορά μεταξύ του ωφέλιμου και του επιζήμιου, του δίκαιου και του άδικου, του καλού και του κακού (Αριστοτέλης, Πολιτεία 1253^α), έτσι λοιπόν ο άνθρωπος είναι ένα πολιτικοκοινωνικό ον που χρησιμοποιεί τη γλώσσα. Και κάτι ακόμα ο άνθρωπος χωρίς τη γλώσσα δε θα μπορούσε να είναι ένα πολιτικοκοινωνικό ον.

Οι Έλληνες έμαθαν να σκέφτονται λογικά με τη φιλοσοφία και την ιστορία, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα τους χάρη στους «μύθους», με αυτούς έφτιαζαν ποίηση, ανακάλυψαν τη μαγική δύναμη των λέξεων. Όλα αυτά τα θαυμαστά έγιναν με τη γλώσσα, χρησιμοποιώντας την ομιλία. Γιατί χωρίς αυτή δεν μπορεί κανείς να επικοινωνήσει με τους γύρω του. Έτσι λοιπόν άρχισαν οι Έλληνες να δημιουργούν ποίηση, φιλοσοφία, ιστορία, ιατρική, πολιτική και γενικότερα να δημιουργούν πολιτισμό και κουλτούρα.

Ο άνθρωπος λοιπόν εμπλουτίζεται, γνωρίζοντας καλύτερα όσο δυνατόν περισσότερες γλώσσες και η ελληνική γλώσσα και η ελληνική κουλτούρα είναι αρκετά σημαντικές για μας, γιατί επιθυμούμε έντονα να γνωρίσουμε την ιστορία τους.

Η νέα ελληνική γλώσσα μιλιέται στην κοινή της μορφή (*κ ο ι ν ή νέα ελληνική*) στην Ελληνική Δημοκρατία, στην Κυπριακή Δημοκρατία (μια από τις δύο επίσημες γλώσσες της). Από το 1981 έγινε επίσης μία από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτή τη γλώσσα επίσης μιλάει και ένας σημαντικός αριθμός Ελλήνων που ζουν σε ολόκληρο τον κόσμο (διασπορά), κυρίως στις Η.Π.Α. , στην Αυστραλία, στον Καναδά και στην Ευρώπη.

Στη νέα ελληνική γλώσσα διακρίνουμε όπως και στην αρχαία διαφορετικές διαλέκτους, αυτές όμως δεν είναι καθόλου αντίστοιχες με τις αρχαίες διαλέκτους. Ωστόσο οι διάλεκτοι έχουν πάρει κατεύθυνση εξαφάνισης κάτω από την επίδραση της *κ ο ι ν ή ς*. Εξάιρεση αποτελεί η ελληνοκυπριακή διάλεκτος. Διαλεκτικοί θύλακες της νέας ελληνικής επιζούν στις παρευξείνιες περιοχές της Τουρκίας και της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης καθώς και στη Νότια Ιταλία.

Η νέα ελληνική γλώσσα είναι μοναδική απόγονος της αρχαίας ελληνικής και ανήκει όπως και οι περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες (εκτός της ουγγρικής, της βασκικής, της φιλανδικής) αλλά και η ινδική στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια γλωσσών.

Τα πρώτα γραπτά μνημεία της ελληνικής χρονολογούνται στον 13^ο αι. π.Χ. αλλά ένα είναι σίγουρο, ότι η ελληνική γλώσσα, υπάρχει ως ξεχωριστή γλώσσα από πολύ παλαιότερα. Η ελληνική γλώσσα εμφανίζεται με τη μυκηναϊκή διάλεκτο της – μια ελληνική διάλεκτος της δεύτερης χιλιετίας π.Χ.. Τα γραπτά μνημεία που ανακαλύφθηκαν στα κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού (Μυκήνες, Κνωσός, Θήβα, Πύλος) χρησιμοποιούν ένα σύστημα γραφής δανεισμένο από πιο αρχαίους πολιτισμούς της Ανατολικής Μεσογείου. Το σύστημα αυτό – η Γραμμική Β – είναι συλλαβικό σύστημα και όχι αλφαβητικό. Με την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού εξαφανίζεται και η μορφή αυτή του γραφικού συστήματος, που υπηρετούσε της μέχρι τότε ανάγκες. Θα πρέπει να περιμένουμε ως τον 8^ο αι. π.Χ. για να ξανασυναντήσουμε γραπτά μνημεία της ελληνικής γλώσσας και αυτή τη φορά σε αλφαβητική γραφή. Εδώ δε θα πρέπει να παραλείψουμε, ότι το παλαιότερο ελληνικό «λογοτεχνικό» κείμενο είναι ίσως ενάμιση στίχος χαραγμένος σε ένα κανάτι που βρέθηκε στην Ίσχια, (το περιεχόμενο του στίχου είναι ένας υπαινιγμός στο κύπελλο του Νέστορα που περιγράφεται στην Ιλιάδα). Το νέο σύστημα αυτό γραφής του 8^ο αι. π.Χ. έχει τις βάσεις που όπως και το προηγούμενο στην Ανατολή και πιο συγκεκριμένα στο

φοινικικό αλφάβητο, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες και ανάγκες της ελληνικής γλώσσας.

Μέχρι τον 3^ο αι. π.Χ. η ελληνική γλώσσα αποτελεί ένα σύνολο διαλέκτων, που μπορούμε να πούμε ότι δε δημιουργούν σημαντικά προβλήματα συνεννόησης μεταξύ των ανθρώπων που τις χρησιμοποιούν. Μέσα σε αυτό το μωσαϊκό από διαλέκτους αρχίζει να ξεχωρίζει ήδη από τα κλασικά χρόνια μια διάλεκτος, η αττική. Η μεγάλη ακμή της αττικής λογοτεχνίας στον 5^ο και στον 4^ο αι. π.Χ. καθώς και το ιδιαίτερο κύρος λόγω του ηγεμονικού ρόλου της Αθήνας είχε ήδη καταστήσει την αττική διάλεκτο κοινή γλώσσα ελληνική και όχι μόνο, η αττική διάλεκτος απλώνεται πέρα από τα αρχικά της όρια.

Ο επόμενος σταθμός για την ελληνική ιστορία, αλλά και για την ιστορία της ελληνικής γλώσσας είναι η μακεδονική ηγεμονία, πρώτα πάνω στις παλιές πόλεις-κράτη και αργότερα με τις κατακτήσεις του Μ. Αλέξανδρου πάνω σ' ολόκληρη την Ανατολή μέχρι τις Ινδίες. Όπως γνωρίζουμε η μακεδονική ηγεμονία είναι ασφαλώς μεγαλύτερης κλίμακας σε σχέση με την αθηναϊκή ηγεμονία και γι' αυτό οι επιπτώσεις της είναι αναλόγως μεγαλύτερες.

Έπειτα από το χρυσό αιώνα και τους κλασικούς χρόνους της Ελλάδας, η ελληνική γλώσσα σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα, υπέστη ορισμένες μάλλον ριζικές αλλαγές. Στη θέση των παλαιότερων ελληνικών διαλέκτων επικράτησε η γνωστή ως «κ ο ι ν ή » (γλώσσα ενιαία θα λέγαμε σήμερα) που σε μεγάλο βαθμό βασιζόταν στη διάλεκτο της Αθήνας, την αττική, αλλά είχε και στοιχεία από άλλες διαλέκτους. Έτσι όταν στα μέσα του 4^{ου} αιώνα ο Φίλιππος ο Β΄ της Μακεδονίας αποφάσισε να υψώσει το βασίλειο της φυλής του στο επίπεδο μιας μεγάλης δύναμης, παρατήρησε ότι τα Αττικά χρησιμοποιούνταν ευρύτερα σε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο, συμπεριλαμβανομένων και των μακεδονικών πόλεων και έτσι τα υιοθέτησε ως την επίσημη γλώσσα της μακεδονικής διπλωματίας και διοίκησης. Ο γιος του ο Αλέξανδρος ως γνωστόν επέκτεινε την μακεδονική κυριαρχία ως την Αίγυπτο, μέχρι την Ινδία και το Αφγανιστάν. Η αττική διάλεκτος, στη «διευρυμένη» διεθνή της μορφή έγινε η επίσημη γλώσσα αλλά και η γλώσσα της καθημερινής επικοινωνίας για τις περισσότερες ελληνικές πόλεις που ίδρυσαν στα νέα εδάφη ο Αλέξανδρος και οι διάδοχοί του και που οι κάτοικοί τους συνήθως προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Έτσι γεννιέται η ελληνιστική κοινή η απαρχή της νεότερης ελληνικής. Το γεωγραφικό εύρος χρήσης της κ ο ι ν ή ς είναι τεράστιο: Μ. Ασία, Αίγυπτο, Συρία, Μεσοποταμία, Περσία. Τα απώτερα όρια της είναι η Ινδία και το Αφγανιστάν.

Η κοινή γίνεται η ηγεμονική γλώσσα, η Lingua franca της αρχαιότητας. Έγινε η γλώσσα που ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων μιλούσαν κι' έγραφαν, ενώ ζούσαν σε γεωγραφικά μακρινές μεταξύ τους περιοχές και πολλοί απ' αυτούς ούτε είχαν για μητρική γλώσσα τους την ελληνική.

Η διγλωσσία δεν είναι όμως το μόνο σύμπτωμα της επιρροής της κοινής πάνω σε αλλόγλωσσους πληθυσμούς. Υπάρχει και το ακραίο φαινόμενο της πλήρης εγκατάλειψης της μητρικής τους γλώσσας, ο γλωσσικός εξελληνισμός. Έτσι η μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης στα Ελληνικά (η μετάφραση των Εβδομήκοντα) κατά την περίοδο αυτή γίνεται πιθανότατα για να εξυπηρετήσει τους ελληνόφωνους πια Εβραίους της Αιγύπτου. Από την μία λοιπόν έχουμε τη μετάφραση των εβδομήντα Ιουδαίων στην Αλεξάνδρεια τον 3^ο αι π.Χ. και την Καινή Διαθήκη (γραμμένη στο μεγαλύτερο μέρος της από την αρχή στην ελληνική), με φανερά τα πραγματικά χαρακτηριστικά της γλώσσας, όπως τη μιλούσαν εκείνη την εποχή, και από την άλλη πάρα πολλά γνωστά έργα γράφονται με την προσπάθεια να προσεγγίζουν γλωσσικά την αττική ή κάποια άλλη κλασική διάλεκτο.

Η τεράστια εξάπλωση της κοινής, η επισταμένη διγλωσσία, αλλά και η παρακμή του ελληνιστικού κόσμου και η ρωμαϊκή κατάκτηση, δημιουργούν ήδη από τον 1^ο αι. π.Χ. ένα κίνημα γλωσσικού «καθαρισμού» που θα κυριαρχήσει στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας μέχρι το δεύτερο μισό του 20^{ου} αι. Η αφετηρία του κινήματος αυτού, στην ύστερη αρχαιότητα, είναι γνωστή ως «αττικισμός». Είναι η νοσταλγία της γλωσσικής «καθαρότητας» της κλασικής εποχής και της κλασικής αττικής διαλέκτου.

Η αρχή της διγλωσσίας βρίσκεται όπως είδαμε στο κίνημα του αττικισμού και διατηρήθηκε σε όλη την χιλιόχρονη ιστορία του Βυζαντίου. Ωστόσο γλωσσικό ζήτημα θα ήταν λάθος να πούμε πως γνώρισαν οι Βυζαντινοί, (σύμφωνα με τον Ε. Κριαρά). Σε όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι λόγιοι γράφουν όπως και οι βυζαντινοί πρόδρομοί τους στην αρχαία. Η δημοτική περιορίζεται στη λογοτεχνία, σε μερικά βιβλία προορισμένα για το λαό και στα εκκλησιαστικά κηρύγματα.

Αν ο πρώτος σταθμός (μετά τη διαμόρφωση της ως ξεχωριστής ινδοευρωπαϊκής γλώσσας) στην ιστορία της Ελληνικής είναι η δημιουργία της ελληνιστικής κοινής και το παράγωγο φαινόμενο της «διγλωσσίας», ο δεύτερος κρίσιμος σταθμός είναι η διαμόρφωση της ελληνικής εθνικής γλώσσας, της νέας κοινής (κοινή νέα ελληνική) στα πλαίσια του ελληνικού εθνικού κράτους, που δημιουργείται μετά την επιτυχή Επανάσταση του 1821 κατά του οθωμανικού ζυγού. Οι συζητήσεις για τη δημιουργία εθνικής γλώσσας που χαρακτηρίζουν την περίοδο που προηγείται της Επανάστασης είναι στενά συνδεδεμένες με την

εγκατεστημένη εδώ και πολλούς αιώνες «διγλωσσία» και οι γλωσσικές αντιπαράθεσεις έχουν, όπως συνήθως συμβαίνει ευρύτερο ιδεολογικό, κοινωνικό και πολιτικό περιεχόμενο.

Η κλασικιστική άποψη επιθυμεί την επιστροφή στην αρχαία ελληνική, τη μόνη «καθαρή» μορφή ελληνικής, απαλλαγμένη από τις «φθορές» επιμειξιών που αρχίζουν στην ελληνιστική εποχή και κορυφώνονται με την τουρκική κατάκτηση. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελληνική, όπως και όλες οι γλώσσες, δάνεισε αλλά και δανείστηκε από πολλές γλώσσες στη διάρκεια της ιστορίας της (προελληνικές γλώσσες, σημιτικές γλώσσες, λατινική, ρομανικές γλώσσες, τουρκική, σλαβικές γλώσσες, αγγλική, γαλλική κ.ά.). Η δεύτερη άποψη αναγνωρίζει την ομιλούμενη και τη σημασία της, αλλά επιθυμεί να την «καθαρίσει» και να την «ανορθώσει» να την απαλλάξει από τα τουρκικά δάνεια. Η τρίτη άποψη υποστηρίζει απερίφραστα την ομιλούμενη ως μόνο θεμιτό υποψήφιο για το ρόλο της εθνικής γλώσσας. Σε όλη αυτή τη συζήτηση για τη δημιουργία εθνικής γλώσσας θα πρέπει να τονιστεί ένα σημείο που είναι σημαντικό για την περίοδο αυτή: η ανάγκη της επιβεβαίωσης – μέσω της αρχαιοελληνικής γλωσσικής κληρονομιάς που διαθέτει κύρος στην Ευρώπη – τόσο της ευρωπαϊκής ταυτότητας των Νεοελλήνων, που αμφισβητείται από τους ξένους (ή από κάποιου ξένους), όσο και της σχέσης της νεότερης με την αρχαία Ελλάδα.

Τελικά τι έγινε; Ήδη γύρω στα 1825-1840 διαμορφώνεται μια νέα ομιλούμενη κ ο ι ν ή, βασισμένη στην πελοποννησιακή διάλεκτο. Μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, στον γραπτό λόγο, στη διοίκηση και στην εκπαίδευση εξακολουθεί να κυριαρχεί, σε διάφορες εκδοχές, η αρχαϊζούσα μορφή γλώσσας, η «καθαρεύουσα». Τα ρήγματα όμως πολλαπλασιάζονται, ιδίως στο χώρο της ποίησης και της λογοτεχνίας, όπου βαθμιαία και ύστερα από πολλούς και σκληρούς αγώνες κυριαρχεί η δημοτική. Οι ανάγκες επέκτασης του λεξιλογίου οδηγούν σε δραστικό δανεισμό, τόσο από τις αρχαιότερες αφετηρίες όσο και από τις ευρωπαϊκές γλώσσες (πρώτα τα γαλλικά και μετά τα αγγλικά) – είτε με άμεσο δανεισμό είτε με τη μορφή μεταφραστικών δανείων.

Έτσι λοιπόν και για περίπου έναν αιώνα το πρόβλημα του γλωσσικού ζητήματος ταλανίζει το ελληνικό κράτος, με τις εκάστοτε κυβερνήσεις άλλοτε να ενισχύουν τη χρήση της δημοτικής και άλλοτε της καθαρεύουσας, με τη μεταπολίτευση όμως του 1974 η κατάσταση άλλαξε ριζικά. Η καθαρεύουσα (που είχε χρησιμοποιηθεί από τη δικτατορία) δεν ήταν πια ανεκτή, σχεδόν όλες οι εφημερίδες χρησιμοποίησαν αποκλειστικά τη δημοτική, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση την εισήγαγαν σε όλες τις εκπομπές τους. Και το πιο σημαντικό, η ελληνική Βουλή με την πρωτοβουλία του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή και με

την εισήγηση του υπουργού παιδείας Γ. Ράλλη, ψήφισε με απόλυτη πλειοψηφία τον νέο εκπαιδευτικό νόμο 309 της 30.04.1976 με τον οποίο η δημοτική καθιερώνεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ένα αποφασιστικό βήμα ήταν και η Εγκύκλιος του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1976 για τη χρησιμοποίηση της δημοτικής στα επίσημα δημόσια έγγραφα. Έτσι, παίρνει τέλος το «γλωσσικό ζήτημα» που συνόδευσε την ελληνική γλώσσα στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της. Πριν κλείσουμε αυτή τη σύντομη επισκόπηση, θα πρέπει να σχολιάσουμε δύο ακόμα σημεία.

Αν η «διγλωσσία» αποτελεί μια ιδιαιτερότητα της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας, μια άλλη ιδιαιτερότητα της ιστορίας της Ελληνικής σε σύγκριση με τη Λατινική είναι η συνέχειά της. Η Ελληνική λοιπόν αντίθετα με τη Λατινική δεν έγινε μια νεκρή γλώσσα, ούτε διασπάστηκε σε ποικιλία γλωσσών. Γιατί οι νεολατινικές γλώσσες είναι πολλές ενώ η ελληνική παραμένει μία; Στο ερώτημα αυτό την απάντηση δίνει ο R. Browning, «οι ενοποιητικοί παράγοντες ήταν πάντα ισχυροί, η πολιτική και πολιτιστική ενότητα που συντηρήθηκε ή επιβλήθηκε από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η αίσθηση ταυτότητας που δημιούργησε η αντιπαράθεση με τους Μουσουλμάνους, τους Αρμένιους και τους Σλάβους, η επίδραση της εκπαίδευσης, οι μετακίνηση ατόμων και ομάδων μέσα στον ελληνόφωνο κόσμο». Το γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα στην ιστορική της πορεία δε διασπάστηκε σε ξεχωριστή γλώσσα δε σημαίνει βέβαια ότι δεν υπέστη δραστικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της: φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, λεξιλόγιο. Οι περισσότερες και οι πιο βασικές από τις αλλαγές αυτές ξεκίνησαν από την ελληνιστική κοινή. Γι' αυτό και ο κλασικός «αττικισμός» θεώρησε την ελληνιστική κοινή ως δείγμα «παρακμής και φθοράς».

Το τελευταίο θέμα στο οποίο θα πρέπει να αναφερθούμε είναι και η θέση της νέας ελληνικής στην Ε.Ε. και γενικότερα το θέμα της γλωσσικής ηγεμονίας, όπως διαμορφώνεται σήμερα. Αναμφίβολα τον ηγεμονικό γλωσσικό ρόλο διαδραματίζει σήμερα η Αγγλική. Εδώ θα πρέπει να σταθούμε και να πούμε ότι αυτό δεν είναι τυχαίο, διότι η ηγεμονία της Αγγλικής, όπως και η ηγεμονία (της Ελληνικής ή της Λατινικής στα παλαιότερα χρόνια) στηρίζεται στην πολιτική και κυρίως στην οικονομική ηγεμονία. Και η οικονομική ηγεμονία έχει πάρει σήμερα παγκόσμιο χαρακτήρα.

Στο χώρο της γλώσσας η κυριαρχία αυτή φαίνεται με την είσοδο αγγλοαμερικανικών δανείων στις ποικίλες γλώσσες, όπως και με την έντονη παρουσία της Αγγλικής στο χώρο της διαφήμισης και της αγοράς. Έπονται λοιπόν δύο ερωτήματα. Κινδυνεύουν οι «μικρές» γλώσσες; Υπάρχει πρόβλημα ή όχι; Στα ερωτήματα αυτά υπάρχουν δύο απαντήσεις: Η πρώτη λέει όχι και έχει να κάνει με την παγκοσμιοποίηση, με τον καταναλωτισμό και την

εμπορευματοποιημένη διασκέδαση. Η δεύτερη απάντηση είναι τελείως αντίθετη της πρώτης. Θεωρεί ότι το έθνος και η γλώσσα κινδυνεύουν από τους ισχυρούς και χρειάζονται δυνατά μέτρα για να προστατευτεί η πολιτισμική διαύγεια του έθνους.

Η Νέα ελληνική ανήκει στην ομάδα των «μικρών» γλωσσών της Ε.Ε., όπως και η Βουλγαρική σε λίγο καιρό με την αναμενόμενη ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. και θα πρέπει χωρίς ουτοπίες και εθνικισμό να διεκδικήσει (μαζί με τις άλλες «μικρές» γλώσσες) τη διατήρηση της θέσης, στα όργανα της Ένωσης και την ενδυνάμωση της στον τομέα της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης.

Σε ό,τι αφορά την πολιτική που θα πρέπει να ακολουθηθεί στο χώρο της Ελλάδας, αλλά και της Βουλγαρίας είναι, ότι η ιδιαίτερη πολιτισμική μας ταυτότητα θα διαφυλαχθεί όχι μέσα από την μυθοποίηση της μητρικής μας γλώσσας και της ιστορίας αλλά μέσα από την απομυθοποίησή της, δηλαδή μέσα από την προβολή τόσο των ιστορικών και όχι μυθικών ιδιαιτεροτήτων της, όσο και την ενότητά της με τις άλλες γλώσσες, μία ενότητα που βρίσκεται στη βάση αυτού που λέμε Ευρωπαϊκή Ένωση, ένωση ανθρώπων, ιδεών και πολιτισμών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Λίνου Πολίτη. Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Γ' έκδοση. Αθήνα 1999.
- P. Mackridge. Η Νεοελληνική Γλώσσα. Εκδόσεις Πατάκη. Αθήνα 1990.
- R. Browning. Η Ελληνική Γλώσσα. Μεσαιωνική και Νέα. Εκδόσεις Παπαδήμα. Αθήνα 1995.
- Γ. Μπαμπινιώτη. Συνοπτική ιστορία της ελληνικής γλώσσας με εισαγωγή στην ιστορικοσυγκριτική γλωσσολογία. Αθήνα 1998.
- Mirambel, A. (1959): La langue grecque moderne: description et analyse, Klincksieck, Paris.